

Lapsen oikeuksien päivänä
20.11.2019

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 34/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta.

Esityksen tavoite ja laajuus

Esityksen tavoitteena on palauttaa jokaiselle lapselle subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen siten, ettei varhaiskasvatusoikeuden laajuus olisi enää riippuvainen lapsen huoltajien työmarkkina-asemasta, opinnoista tai perhevapaista. Lapsen varhaiskasvatusaika perustuisi lapsen tarpeeseen.

Lakiesityksen mukaan varhaiskasvatuksen laajuus ei myöskään olisi riippuvainen siitä, onko varhaiskasvatus tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia, vaan laajuus arvioitaisiin yksilöllisesti perheen ilmoittaman tarpeen pohjalta. Varhaiskasvatuksen laajuuteen ei vaikuttaisi se, onko lapsen vanhempi perhevapaalla tai hoitovapaalla perheen muun lapsen hoidon vuoksi tai jos vanhempi on kotona jonkin muun syyn vuoksi. Ehdotetussa esityksessä korostuu lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Jokaisella lapsella olisi samanlainen oikeus varhaiskasvatukseen, eikä siihen vaikuttaisi esimerkiksi pienemmän sisaruksen tilanne.

Hallituksen esitys kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisesta lisää lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Se turvaa laajuudeltaan yhtäläisen varhaiskasvatuksen saatavuuden perheen asuinpaikasta riippumatta.

Suomen Vanhempainliitto kannattaa kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista sekä vastaavan muutoksen tekemistä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Vanhempainliitto korostaa, että varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja päätöksenteon perustana on oltava lapsen oikeudet ja päätöksenteossa tulee huomioida lapsen etu. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Universaalit palvelut ehkäisevät syrjäytymistä ja vahvistavat kaikkien lasten yhdenvertaisuutta perheiden taustoista ja tilanteesta riippumatta. Perheen määrittelemän tarpeen mukainen oikeus varhaiskasvatukseen helpottaa myös työn ja perheen yhteensovittamista

Yksityisen hoidon tuki

Ehdotetun muutoksen myötä tilanne selkiytyy myös yksityisen hoidon tuen osalta. Lapsi voisi osallistua varhaiskasvatukseen vanhempien määrittelemän tarpeen mukaisesti vanhempien tilanteesta riippumatta ja perhe voisi kotikunnastaan riippumatta saada täysimääräisen yksityisen tuen hoitorahan ja hoitolisän sekä mahdollisen kuntalisän. Vanhempien ei tarvitsisi enää yksityisen hoidon tukea hakiessaan selvittää työssäoloaan, opiskeluaan eikä niissä tapahtuneita muutoksia. Tämä tarkoittaisi helpotusta myös määräaikaissa työsuhteissa työskenteleville, koska heidän lapsillaan olisi oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen ja täysimääräiseen tukeen riippumatta vanhempien työsuhteen luonteesta ja mahdollisista katkoksista työsuhteessa.

Vaikuttava varhaiskasvatus

Useat kansainväliset tutkimukset puoltavat laadukkaan varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta. Taloustieteilijä James Heckman on todennut, että erityisesti lapset, joiden varhaisessa kasvuympäristössä on kuormittavia tekijöitä, hyötyvät vertaisryhmissä järjestetystä ammattilaisten ohjaamasta varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatus nähdään tuloksellisimpana ja kustannustehokkaimpana keinona varmistaa lasten välisten erojen tasaaminen ja tasa-arvoisuus koulutuspolitiikassa. Tutkimuksista selviää myös, että varhaiskasvatus hyödyttää lasta enemmän kuin mikään muu myöhempi koulutus.

Varhaiskasvatus tulee nähdä elinikäisen oppimisen perustana ja yhteiskunnalle taloudellisesti kestävästä investointina. Erityisen merkittävä vaikutus varhaiskasvatuksella on maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulumenestykseen. Ero vastaa OECD:n mukaan kahta kouluvuotta. Varhaiskasvatuksella on tutkitusti tärkeä tehtävä myös maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisessa.

Ilman laadukasta varhaiskasvatusta eri sosioekonomisista taustoista tulevien lasten kehityksen ja taitojen välille syntyy eroja varhaislapsuudesta lähtien ja ylisukupolvinen huono-osaisuuden kierre voi vahvistua. Lapsiperheköyhyys on yhden huoltajan perheissä yleisempää kuin kahden huoltajan perheissä. Varhaiskasvatuksen saatavuus ja sen tarjoama tuki on tärkeää yksinhuoltajaperheille.

Esitys turvaa voimassa olevaa lakia paremmin varhaiskasvatuspaikan pysyvyyden ja edistää varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja aikuisten välisten vuorovaikutussuhteiden jatkuvuutta. Vanhempien päätöksen mukaisesti toteutuva varhaiskasvatus lisää kokoaikaisesti varhaiskasvatusta käyttävien lasten määrää ja rauhoittaa lapsiryhmien toimintaa. Lapsilla on kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa parempi mahdollisuus yksilölliseen huomioimiseen ja tarvitsemansa kasvun ja oppimisen tukeen.

Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea myös vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kun palvelu on universaali ja perheen tilanteesta riippumaton, ovat kaikki perheet varmemmin matalan kynnyksen tuen piirissä. Universaalin palvelun kautta on helpompi huomata lapsen ja perheen tuen tarve.

Varhaiskasvatusoikeuden laajennus helpottaa vanhempien työllistymistä, koska myös lyhytaikaisia työsuhteita on helpompi vastaanottaa. Kun lapsella on kokoaikainen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen, hänelle ei aiheudu muutoksia esimerkiksi päiväkotiryhmän suhteen, vaikka vanhempi olisi välillä työtön.

Esitys tukee naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, kun molemmilla vanhemmilla on yhtäläinen mahdollisuus osallistua työelämään ja opintoihin. Varhaiskasvatusoikeuden rajausta ja vaatimusta laajemmin varhaiskasvatusajan osoittamisesta on hankaloittanut erityisesti äitien kohdalla työn ja perheen yhteensovittamista, koska valinta ansiotyön ja lastenhoidon välillä on selvitysten mukaan edelleen ennen kaikkea äitien valinta.

Varhaiskasvatuksen palveluohjausta on edelleen syytä kehittää. Vanhemmille tulee tarjota aktiivisesti tietoa kunnassa tarjolla olevista erilaisista varhaiskasvatuspalveluista sekä varhaiskasvatuksen merkityksestä ja tavoitteista.

Varhaiskasvatuksen laatu

Suomen Vanhempainliitto haluaa kiittää hallitusohjelmaan kirjatusta hyvistä tavoitteista; suhdeluvun palauttamisesta 1:7, lapsen kasvun ja oppimisen tuen mallin laatimisesta, maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluista, kaksivuotisen esiopetuksen pilotoinnista ja yksityisen varhaiskasvatuksen reunaehtoien tarkentamisesta. Odotamme näiden asioiden pikaista valmistelua.

Samalla haluamme muistuttaa, että varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen vaatii jatkuvaa huomiota. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemän selvityksen (Varhaiskasvatuksen laatu arjessa, 15:2019) mukaan varhaiskasvatuksen laatu vaihtelee yksiköittäin. Pedagogiikan sisällölliset puutteet korostuvat erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmissä. Puutteita havaittiin myös kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) suuntaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa laissa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti ja antaa hyvät suuntaviivat laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Karvin selvityksessä kuitenkin huomattiin, ettei suunnitelma käytännössä vielä kaikilta osin toteudu. Toivomme, että Karvin kehittämissuositukset otetaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen lähtökohdaksi niin kansallisella kuin järjestäjä- ja yksikötasollakin.

Helsingissä 20.11.2019

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes
toiminnanjohtaja

Merja Korhonen
varhaiskasvatuksen asiantuntija